

СТАНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

ESTABLISHMENT OF FINANCIAL BASIS OF WASTE PRODUCTS' MANAGEMENT IN UKRAINE

Володимир МІЩЕНКО,
доктор економічних наук,
державна установа «Інститут
економіки природокористування
та сталого розвитку Національної
академії наук України», Київ

Volodymyr MISHCHENKO,
PhD Economics,
Public Institution «Institute of
Environmental Economics and
Sustainable Development of the
National Academy of Sciences of
Ukraine», Kyiv

Тетяна ОМЕЛЬЯНЕНКО,
провідний економіст,
державна установа «Інститут
економіки природокористування
та сталого розвитку Національної
академії наук України», Київ

Tetyana OMEL'YANENKO,
Research assistant,
Public Institution «Institute of
Environmental Economics and
Sustainable Development of the
National Academy of Sciences of
Ukraine», Kyiv

Україна останнім часом демонструє певний поступ у вирішенні проблеми відходів, яка вирізняється своєю масштабністю. Усвідомлюється **неприпустимість подальшого затягування з ліквідацією найбільш загрозливих осередків накопичення небезпечних відходів**, серед яких насамперед непридатні пестициди та агрохімікати (що розосереджені на тисячах складів по всій території України), гексахлорбензол на полігоні в Калущі, мономітрохлорбензол у Горлівці на Донбасі, берилієвісні відходи, токсичні нафтошлами та низка інших. Протягом 2010-2011 років на заходи з ліквідації осередків небезпечних відходів, у першу чергу їх вивезення на знищення за кордон, з державного бюджету та резервного фонду Кабінету Міністрів України виділено понад 500 млн. грн. Вартість знищення 1 т відходів сягає при цьому 25 тис. грн. Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки [1] передбачено спрямувати на відповідні заходи понад 1 млрд. грн.

Проблема відходів за своєю сутністю в цивілізаційному контексті відноситься до категорії перманентних, а відтак потребує постійної, системної уваги до себе. З цієї точки зору зазначимо, що в Україні стратегія її вирішення залишається несформованою. Нестійкою є фінансова безпека цієї сфери, що має особливо насторожувати. Орієнтація на вивезення відходів для знищення за кордон у стратегічному відношенні є недалекою. Створюючи надмірне навантаження на бюджет, вона одночасно блокує створення власної інфраструктури поводження з відходами. Певна спекуляція екстремальністю ситуації породжує авральні підходи до ліквідаційних заходів тощо.

Враховуючи масштабність відповідної проблематики та зростаюче навантаження на державний бюджет, в Україні насамперед **актуалізується питання формування фінансової бази сектору відходів** і створення відповідного підґрунтя у вигляді джерел надходжень і форм акумуляції коштів. Досвід країн ЄС, зокрема наших сусідів по Східноєвропейському регіону – Польщі, Литви та інших, може слугувати певним орієнтиром під час удосконалення системи оподаткування й забезпечення стійкого фінансування сфери поводження з відходами в Україні.

У справі реформування системи управління відходами в нашій країні постають певні суперечності, які, з одного боку, пов'язані з методичним багажем минулого стосовно нормативного регулювання (а в цьому кон-

тексті також із затягуванням імплементації європейських стандартів), а з другого – з неготовністю основних забруднювачів здійснювати повну (адекватну) плату. До цього додаються прямі законодавчі прогалини уряди при підготовці нового Податкового Кодексу, що почав діяти з 2011 року.

Конкретизуючи зазначені положення, зупинимось на **становленні плати за розміщення відходів** в Україні та її особливостях [2; 3]. Україна була першою серед країн колишньої Співдружності незалежних держав (СНД), прийнявши в 1991 році закон «Про охорону навколишнього природного середовища», який започаткував функціонування системи платежів за забруднення навколишнього природного середовища. Плата за розміщення відходів з 1992 року стала складовою збору за забруднення навколишнього природного середовища. Надалі ця плата була зафіксована в законі «Про відходи» (1998 рік), а постановою

Кабінету Міністрів України в 1999 році було затверджено порядок встановлення й стягнення цього збору [4]. Ним передбачалося, що плата (збір) за розміщення відходів стягується із загального доходу підприємств, а за понадлімітні обсяги відходів – з прибутку. Абсолютні розміри плати були на той час досить адекватними складній економічній ситуації. Однак надалі довготривала відсутність механізму захисту платежів від інфляційних чинників призвела до значної девальвації нормативів плати і втрати ними своєї дієвості. Лише з 2006 року було запроваджено механізм щорічного перегляду нормативної бази відповідно до індексу споживчих цін (індексу інфляції). Удосконаленням порядку стало стягнення плати за фактичним місцем розміщення підприємства-забруднювача (а не за місцем його реєстрації), а також збільшення кратності розмірів збору за понадлімітні обсяги розміщення відходів.

Починаючи з 2011 року, в рамках прийнятого нового Податкового Кодексу збір за забруднення, в тому числі й за розміщення відходів, був трансформований в «екологічний податок» (методологічно цей крок слід розглядати як досить суперечливий).

Особливістю української системи обліку відходів залишається відсутність категорії інертних відходів, тобто таких, що не є небезпечними. Відтак уся сукупність відходів поділяється на чотири класи небезпеки, а домінують у ній (99,6% загального обсягу) відходи IV класу, тобто мало-небезпечні. До складу останніх потрапляють зокрема й комунальні відходи. Отже, формально практично всі відходи є небезпечними. Такий підхід по-

Ураховуючи набуття європейського досвіду створення стійкого фінансового підґрунтя для послідовного вирішення проблеми відходів, розглянуто питання шляхів реформування екологічного податку в Україні. Підкреслюється масштабність поставлених перед Україною завдань та необхідність адаптації до європейських стандартів у сфері поводження з відходами, зокрема до системи їх екологічного оподаткування, обліку та класифікації.

The issue of the stable financial basis creation for a consistent solution of waste problem in Ukraine, especially by environment tax reformation has been considered basing on the achievements of European experience. The magnitude of problems Ukraine is facing and the necessity of adaptation to European standards of waste management especially to the scheme of environment taxation, registration and classification has been emphasized.

Таблиця 1. Нормативи плати за відходи та співвідношення між ними в різних країнах*

№	Країна	Назва податку/збору	Категорія відходів/клас безпеки	Норматив плати		Співвідношення між нормативами плати за відходи
				грошових одиниць країни за 1 т	€/т**	
1	Чехія	Плата за видалення відходів	Небезпечні відходи – базовий норматив	1700,0 CZK/т	67,26	1 : 0,29
			Муниципальні відходи – базовий норматив	500,0 CZK/т	19,78	
			Небезпечні відходи – плата за ризик	4500,0 CZK/т	178,00	
2	Латвія	Збір за видалення відходів	Високонебезпечні відходи	50,00 LVL/т	70,45	1 : 0,2 : 0,015
			Небезпечні відходи	10,00 LVL/т	14,09	
			Небезпечні відходи (збір за вагою)	0,75 LVL/т	1,06	
			Небезпечні відходи (збір за об'ємом)	0,25 LVL/м ³	0,35	
3	Польща	Плата за розміщення відходів	Відходи категорії високого ризику	до 215,49 PLN/т	51,47	1:0,05
			Відходи категорії низького ризику	від 10,70 PLN/т	2,56	
4	Сербія	Збір за поводження з відходами	Небезпечні відходи	850,0 CSD/т	10,36	1 : 0,2
			Небезпечні відходи	170,0 CSD/т	2,07	
5	Великобританія	Плата за видалення відходів для їх захоронення	Інертні відходи	2,5 GBP/т	2,80	0,04 : 1
			Інші відходи	56,0 GBP/т	64,06	
6	Російська Федерація	Плата за розміщення відходів	I клас безпеки	1739,2 RUB/т	43,84	1 : 0,4 : 0,3 : 0,14 : (0,009 - 0,0002)
			II клас безпеки	745,4 RUB/т	18,79	
			III клас безпеки	497 RUB/т	12,53	
			IV клас безпеки	248,4 RUB/т	6,26	
			V клас безпеки	0,4 - 15 RUB/т	0,01 - 0,38	
7	Україна	Екологічний податок за розміщення відходів	I клас безпеки	350 UAH/т	33,6	1:0,04:0,009: (0,004 - 0,0004)
			II клас безпеки	12,75 UAH/т	1,23	
			III клас безпеки	3,2 UAH/т	0,3	
			IV клас безпеки	1,25 - 0,13 UAH/т	0,1 - 0,01	

* Узагальнення нормативних показників стосується 2006 – 2011 років

** Перерахунок здійснено за наступним курсом: Російська Федерація 1€ = 39,67 RUB; Польща 1€ = 4,17 PLN; Чехія 1€ = 25,28 CZK; Латвія 1€ = 0,71 LVL; Сербія 1€ = 82,0 CSD; Великобританія 1€ = 0,89 GBP; Україна 1€ = 10,4 UAH

при певну логіку не несе, на наш погляд, конструктиву і не має аналогії у закордонній практиці (за винятком Російської Федерації).

На сучасному етапі плата за розміщення відходів (екологічний податок на розміщення відходів) залишається основним інструментом організаційно-економічного механізму поводження з відходами. Методологічно ця плата покликана забезпечити переведення екстернальних витрат суб'єктів господарської діяльності через негативні впливи до інтернальних, однак на практиці відповідне «переведення» відбувається не в повній мірі.

Одночасно із запровадженням екологічного податку за розміщення відходів актуалізувалась потреба в усуненні низки пов'язаних із цим податком суперечностей методологічного й змістовного характеру. Основні з них стосуються:

- критеріїв установлення абсолютного розміру нормативів плати;
- співвідношення між платою за відходи різних класів безпеки;
- регулюючих функцій лімітів на утворення й розміщення відходів.

Від їх вирішення за усталеними європейськими підходами значною мірою залежатиме побудова та успішність фінансової стратегії у сфері вирішення проблеми відходів.

Якщо в контексті піднятих нами питань звернутися до європейського, а саме польського досвіду [5-7], то до його базових положень слід віднести такі:

- імплементацію в національну практику (на початку 2000-х років) європейського List of wastes (запровадженого згідно з рішенням Комісії ЄС 2000/532/ЄС та доповненнями до нього від 2001 року [7]);
- встановлення індивідуалізованих ставок плати за зазначеним списком (переліком) відходів, враховуючи ступінь їх безпеки;
- поступальне підвищення абсолютного рівня ставок плати за розміщення відходів;
- регулярний перегляд абсолютного розміру ставок і недопущення їх девальвації.

Конструктиви цього досвіду доцільно розглянути в загальноєвропейському ракурсі. Певним відображенням цього є **табл. 1**, в якій ми акцентуємо увагу як на абсолютному рівні нормативів плати (зборів) за відходи, так і на їх співвідношенні за градацією небезпечності, що склалися в низці європейських країн [8]. Подивимось на цей досвід крізь призму української практики і проблематики.

Центральним питанням, що до цього часу не знаходить свого вирішення, є **використання некоректних застарілих методологічних підходів до встановлення розміру нормативів плати за розміщення відходів**. Платежі за відходи й досі кваліфікуються як платежі за власне забруднення та встановлюються відповідно до показників токсичності компонентів відходів – за аналогією з викидами в атмосферне повітря та у водне середовище. Однак за умови, коли відходи розміщуються в спеціально створених місцях, що забезпечують захист атмосферного повітря, ґрунтів та водних джерел від забруднення, плата за відходи не може кваліфікуватися як категорія плати за забруднення. У зазначеному сенсі вона пов'язується швидше з відходами як об'єктами підвищеної безпеки і тяжіє таким чином до категорії плати за екологічний (техногенний) ризик.

Внаслідок встановлення нормативів плати відповідно до показників токсичності відходів створюється значний і невиправданий розрив у величині нормативів плати за відходи різних класів безпеки. Розглядаючи ставки плати для відходів різних класів безпеки, які встановлені Податковим Кодексом України (**табл. 2**), бачимо, що **співвідношення між відходами I : II : III : IV класів безпеки становить 1 : 0,04 : 0,009 : (0,004 - 0,0004)**. Тобто I і III класи різняться за ставками більш ніж у 100 разів, а I і IV класи – у 250-2500. Цьому в міжнародній практиці немає аналогій, навіть у Російській Федерації, що видно з даних, наведених у **табл. 1**.

Якщо узагальнити закордонний досвід, то розміри ставок плати за розміщення відходів в Україні за ступенем небезпечності мали б співвідноситись орієнтовно як I : II : III : IV = 1 : 0,3 : 0,1 : (0,03 - 0,003).

За умови перегляду діючих ставок екологічного податку за розміщення відходів в Україні відповідно до зазначеної зарубіжної практики можна було б забезпечити [9] помітне збільшення загального обсягу надходжень коштів до Фонду охорони навколишнього природного середовища. Мається на увазі фактор перерозподілу обсягів надходження коштів за рахунок збільшення розмірів ставок плати за відходи III та IV класів безпеки, включаючи відходи гірничовидобувної промисловості, які становлять левову частку в структурі утворення відходів (**табл. 2**).

Отже, діючі на сучасному етапі **співвідношення між ставками екологічного податку за розміщення відходів I-IV класів безпеки** залишаються такими, що не відповідають зарубіжному досвіду, зокрема польському. Так, максимальна ставка плати за відходи (з категорії високого

Таблиця 2. Ставки податку за розміщення відходів в Україні, грн.*

Клас небез-печки відходів	Рівень небезпечності відходів	Обсяги утворення відходів у 2010 році, тис. т	Згідно з Податковим Кодексом України	Фактичні		Очікуване зростання ставок податку згідно з Податковим Кодексом		
				2011	2012	2013	2014	2015
I	Надзвичайно небезпечні	5,0	700	350	381,15	525	762,3	762,3
II	Високонебезпечні	506,5	25,5	12,75	13,9	19,13	27,8	27,8
III	Помірно небезпечні	1148,3	6,4	3,2	3,5	4,8	7,0	7,0
IV	Малонебезпечні	417531,9	2,5	1,25	1,36	1,88	2,7	2,7
	Малонебезпечні нетоксичні відходи гірничодобувної промисловості		0,25	0,13	0,14	0,19	0,27	0,27
Обладнання та приладів, що містять ртуть, елементи з іонізуючим випромінюванням, одиниця		1,1**	431	215,5	234,68	323,25	469,4	469,4
Люмінесцентних ламп, одиниця			7,5	3,75	4,1	5,63	8,17	8,17

* Складено за на основі даних Державного Комітету статистики України та Податкового Кодексу України від 2010 року

** За формою статзвітності №1-Поводження з відходами відносяться до відходів I класу небезпечки

ризик) становить у Польщі близько 215 PLN/т, а мінімальна (з категорії низького ризику) – 10,7 PLN/т. Тобто співвідношення між кратними значеннями становить приблизно 1 до 20 [6], а не 1 до 280 (і більше), як в Україні (табл. 1, 2).

До цього варто додати, що більшість країн взагалі відійшли від системи платежів за класами небезпечки та перейшли до плати за списочним принципом, як це зробила Польща. Її досвід цікавий і в іншому, оскільки дещо відрізняється і механізм стягнення плати від чинного в Україні.

Польща ще з 2001 року гармонізувала власний перелік (класифікатор) відходів із європейським та, базуючись на цьому переліку, здійснила перегляд нормативів плати за розміщення відходів¹. Диференціація в розмірах ставок дозволяє врахувати індивідуальні небезпечні властивості окремих складових відходів, ризику, які вони можуть створювати для довкілля в разі неналежного поводження з ними, а також технічні й технологічні можливості, екологічну та економічну доцільність утилізації відходів.

Відповідно до наказу міністра охорони навколишнього природного середовища Польщі №958 «Щодо ставок плати за використання навколишнього природного середовища на 2012 рік» від 28.09.2011 граничні розміри нормативів плати за відходи у 2012 році не повинні перевищувати 260,88 злотих/т. Нормативи плати для таких видів відходів, як скельні породи при видобутку міді, цинку, олова (код 01 01 80), шлами флотаційного збагачення сірчанних руд, що не містять небезпечних речовин (код 01 04 83) тощо (які відповідають відходам IV класу небезпечки в Україні), на 1.01.2012 становлять 10,70 злотих/т, а для таких відходів, як елементи, що містять ртуть (код 16 01 08), прилади, що містять фреони (код 20 01 23) тощо (що відповідають відходам I класу небезпечки в Україні), становлять 161,69 та відповідно 215,49 злотих/т.

Однією з відмінностей системи нормативів плати в Польщі є встановлення нормативів плати в переліку для тих відходів, розміщення яких взагалі є забороненим. Тобто норматив встановлюється з метою його подальшого використання при розрахунку штрафних стягнень за порушення вимог щодо поводження з відходами.

До цього варто додати, що система встановлення розмірів фінансових покарань за порушення вимог щодо відходів встановлюється з урахуванням фактору часу, тобто терміну, протягом якого здійснювалось порушення (розміщення відходів у неналежному місці або за недотримання вимог щодо їх розміщення).

Окремої уваги вимагає питання абсолютного розміру плати. Для України пряма орієнтація в цьому відношенні на розвинені країни, насамперед ЄС, буде некоректною, оскільки надто різними є соціально-економічні передумови. Однак польський досвід може розглядатися як найбільш близький і адекватний.

Нами ще у 2006 році були здійснені наукові обґрунтування щодо розміру плати за розміщення відходів, які базувалися на трьох методичних підходах, а саме:

□ на оцінці ризику, пов'язаного з об'єктами зберігання відходів і ймовірної шкоди від них;

□ на оцінці вартості створення інфраструктури поводження з небезпечними відходами;

□ на загальненні досвіду (доволі обмеженого) екологічного страхування у сфері поводження з відходами.

Зазначені підходи доповнили один одного, оскільки отримані результати виявилися доволі зіставними між собою. Загалом же виконані розрахунки стали переконливим свідченням того, що чинні на той час розміри плати за розміщення відходів в Україні були значно заниженими.

Впровадження запропонованого проекту реформування платежів за відходи загальмувалося. Це сталося врешті лише в рамках нового Податкового Кодексу [11]. Останнім встановлено суттєво вищі ставки плати, а перехід до них передбачено здійснити поетапно протягом 2011-2014 років (табл. 2). Проте можна стверджувати, спираючись зокрема на польський досвід, що потенціал зростання нормативів плати й обсягу надходження за ними ще не вичерпано.

До 2011 року одним із найбільш впливових інструментів у сфері поводження з відходами в Україні було встановлення підвищеної плати за понадлімітні обсяги розміщення відходів [4]. Плата при цьому стягувалась у п'ятикратному розмірі, а з 2008 року – у десятикратному. Цей же порядок поширювався на розміщення відходів у неналежних місцях. Саме кратність збільшення плати на той час і посилювала функцію лімітів.

Однак, починаючи з 2011 року, плата за понадлімітні обсяги розміщення відходів виявилася скасованою. Відповідно до діючого законодавства отримання лімітів залишається обов'язковим, проте вплив цього інструменту через відсутність «підтримуючих» економічних важелів нівелюється. До цього варто додати, що штрафні санкції, передбачені Кодексом про адміністративні правопорушення, в частині, що стосується відходів, через свої незначні розміри не виконують по суті своєї функції.

Про ефективність тієї чи іншої системи податків на відходи свідчить передусім її здатність забезпечувати належний рівень акумуляції коштів. У Польщі останнє здійснюється на базі Фонду охорони навколишнього природного середовища та управління водними ресурсами (що поділяється на національний фонд, а також місцеві фонди трьох рівнів). В Україні цю роль виконує Фонд охорони навколишнього природного середовища (що поділяється на державний та місцеві). Порівняння динаміки надходження коштів у зазначені фонди Польщі та України демонструє табл. 3. Однак порівняння буде неповним, якщо ми не візьмемо до уваги обсяги утворення відходів. В Україні вони становили у 2010 році (за даними Держкомстату) 419,2 млн. т, а в Польщі – 123,5 млн. т (у тому числі комунальних – 10,04 млн. т) [12], що дорівнює лише 29,5% від українських. Отже, станом на 2010 рік польський фонд у частині надходжень від плати за відходи (у перерахунку на 1 т утворених відходів) більш ніж на порядок перевищував український. Це досить спрощена оцінка, оскільки не аналізується «штрафна частка» та деякі інші моменти, але різниця, на жаль, є вражаючою. Заспокійливою ноткою є певне зростання надходжень відповідно до зростання нормативів (табл. 3).

У контексті зазначеного актуалізується питання розробки фінансової стратегії поводження з відходами в Україні. Адже до цього часу дії уряду і місцевих органів влади залишаються рефлекторними, а цільові витрати – фрагментарними. Формування спеціального фонду щодо відходів не ініціюється, а наявні регіональні й локальні програми не мають

Таблиця 3. Динаміка обсягів надходжень коштів від платежів за забруднення, в тому числі за відходи в Польщі та Україні за 2007-2010 роки*

	Польща				Україна				
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2011
Загальний обсяг надходжень до фондів усіх рівнів, *	1 688,5 3 105,5	1 857,4 4 075,4	1 874,0 4 728,8	1 944,2 5 197,4	955,7	1 065,3	1 198,7	1 361,2	1 990,0
те ж у відсотках до попереднього року, %		10	0,9	3,7		11,5	12,5	13,6	46,2
Надходження плати за відходи,**	341,2 627,5	522,0 1 145,4	706,0 1 781,4	714,6 1 910,3	322,0	368,5	408,5	471,6	491,7
те ж у відсотках до попереднього року, %		53,0	35,2	1,2		14,4	10,9	15,4	4,2
% від загального обсягу надходжень	20,2	28,1	37,7	36,8	33,7	34,6	34,1	34,6	24,7

* Джерело: складено на основі даних статистичних збірників Польщі та України «Охорона довкілля» за 2008-2011 роки

** Для Польщі в чисельнику наведено дані в національній валюті (млн. злотих), у знаменнику – у млн. грн. відповідно до діючого курсу в зазначеному році; для України – у млн. грн.

достатнього фінансового забезпечення. Чинна система управління відходами несе ризик надто уповільненого вирішення завдань з ліквідації екологічних загроз, пов'язаних з відходами, і консервації багатьох з них, що негативно впливатиме на якість життя людей.

ПІДСУМКИ І ЗАУВАЖЕННЯ

Піднімаючи питання про надійну фінансову базу поводження з відходами в Україні, ми схильні розглядати європейський і зокрема польський досвід як вагомий додатковий аргумент у виборі шляхів її формування та підвищення дієвості. Проблема відходів має перманентний характер для всіх країн, а отже, стратегічна стійкість системи поводження з ними, в тому числі фінансова, є неодмінною передумовою її вирішення. **До завдань становлення зазначеної бази в Україні належать:**

- перехід на нову (за європейськими стандартами) систему обліку та класифікації відходів;
- упорядкування системи платежів (екологічного податку) за розміщення відходів, зокрема за ступенем їх небезпечності;
- забезпечення послідовного зростання розміру платежів і розширення використання відповідних коштів для екологічної модернізації підприємств;
- припинення практики нецільового використання коштів екологічного податку;
- прийняття закону «Про національний екологічний фонд».

Для України необхідним є **ухвалення нового класифікатора відходів** [10], і вже на його основі доцільно здійснити перегляд ставок податку за розміщення відходів. Зазначений перегляд має виходити із загальноєвропейських підходів до диференціації ставок плати за ступенем небезпечності відходів і базуватися на «інвестиційному» критерії, що дозволить акумулювати обсяги фінансових ресурсів, які необхідні для реалізації стратегічно важливих проектів щодо створення об'єктів інфраструктури в сфері поводження з відходами.

Враховуючи стан розвитку інфраструктури поводження з відходами в Україні, ставки податку повинні забезпечити акумуляцію таких обсягів фінансових ресурсів, за рахунок яких держава буде здатна профінансувати будівництво екологічно безпечних регіональних полігонів із поводження з небезпечними відходами². Будівництво таких полігонів ми розглядаємо як один із базових заходів щодо зменшення ризиків для довкілля.

Вимагає більш дієвої фінансової стратегії не тільки вирішення проблеми відходів в Україні, а й **реалізації Національного плану дій** з охорони навколишнього природного середовища на період 2011-2015 років [1], затвердженого Урядом України у 2011 році, а також «Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року», затверджених як закон Верховною Радою України [13]. Справа полягає насамперед у відсутності в Україні «Національного екологічного фонду» як інструменту цільової консолідації та ефективного використання

«природоохоронних» коштів. Проект відповідного закону вже понад 8 років «зависає» в українському парламенті, і протягом цього періоду кожен уряд декларував необхідність його прийняття.

Щодо існуючого в Україні Державного Фонду охорони навколишнього природного середовища, то слід зауважити, що його розпорядником є швидше Міністерство фінансів України, ніж профільне природоохоронне міністерство. Якщо точніше, то останнє є розпорядником лише частини коштів зазначеного фонду, тобто свого роду «міноритарним акціонером» щодо тих коштів, які збираються як компенсаційні за забруднення довкілля. Звідси випливає такий парадокс, коли при очікуваних у 2012 році надходженнях до Фонду (згідно з Державним бюджетом) у розмірі 1 180,6 млн. грн. на весь комплекс заходів з виконання Національного плану дій на цей же рік передбачено лише близько 200 млн. грн. Фактично практикується нецільове використання коштів Фонду, і до цього всі вже призвичаїлись. Така ж ситуація часто спостерігається і на місцевому рівні. Отже, фінансова безпека сфери поводження з відходами залишається в Україні нестійкою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки» №577-р від 25.05.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/577-2011-p.nreg>.
2. Міщенко В. С. Удосконалення системи класифікації відходів і засади українського List of wastes / В. С. Міщенко // Екологія і промисловість. - 2011. - №2. - С. 107-111.
3. Экономические и финансовые инструменты управления промышленными отходами в регионе Управление промышленными отходами: учебное пособие / [С. Поу, А. Кузин, В. Лозанский, Н. Яковлева]. - Кн. 1: ч. 4. - Харьков: РИП «Оригинал», 2000. - 136с.
4. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору» № 303 від 1.03.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=303-99-%EF>.
5. Ustawa Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej «Prawo ochrony srodowiska» od 27.04.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mos.gov.pl/artkuil/3143_teksty_ustaw/4891_POS.html.
6. Obwieszczenie Ministra srodowiska «W sprawie wysokosci stawek opłat za korzystanie ze srodowiska na rok 2012» z dnia 26.09.2011 // Monitor Polski. - №94. - str 6847 - 6895
7. Rozporzadzenie Ministra srodowiska «W sprawie katalogu odpadów» z dnia 27.09.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lex.pl/du-akt/-/akt/dz-u-01-112-1206>.
8. OECD/EEA database on instruments used for environmental policy and natural resources management [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www2.oecd.org/eoicinst/queries/index.htm>.
9. Омеляненко Т.Л. Сценарій розвитку в системі фінансового забезпечення сфери поводження з відходами / Т.Л. Омеляненко // Економіка природокористування і охорони довкілля: зб. наук. пр. / ДУ «ІПСР НАН України». – К.: ДУ «ІПСР НАН України», 2011. - С. 155 – 163.
10. Міщенко В. С. Удосконалення системи класифікації відходів і засади українського List of wastes / В. С. Міщенко // Екологія і промисловість. - 2011. - №2. - С. 107-111.
11. Податковий Кодекс України №2755-VI від 10.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
12. Environment – 2011. Statistical information and elaborations. - Warszawa: Central statistical office. – 574 p.
13. «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» №2818-VI від 21.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2818-17>.

ПОЯСНЕННЯ

¹ В Україні чинний державний класифікатор відходів (ДК 005 – 96) виявився дещо штучною конструкцією, відірваною від загальноєвропейських підходів. В аналітичній роботі він практично не набув застосування. Проте через нього гальмується затвердження вже розробленого та гармонізованого відповідно до європейських стандартів нового класифікатора відходів [10].

² Під полігоном розуміємо технологічний комплекс, що включає в себе необхідне обладнання для здійснення операцій з оброблення, знешкодження, знищення й безпечного видалення.